

ЗБОРНИК РАДОВА

IV међународни научни скуп
„Савремени изазови и пријетње безбједности”

Бања Лука, Република Српска, БиХ, 28. март 2024. године

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЈЕДНОСНИХ НАУКА
FACULTY OF SECURITY STUDIES

ЗБОРНИК РАДОВА

IV међународни научни скуп

„Савремени изазови и пријетње безбједности”

Бања Лука, Република Српска, БиХ, 28. март 2024. године

Бања Лука, 2024. година

Издавач

Универзитет у Бањој Луци, Факултет безбједносних наука
Булевар војводе Живојина Мишића 10А, Бања Лука

Едиција

Зборници

Главни и одговорни уредник

Проф. др Предраг Теранић
Универзитет у Бањој Луци, Факултет безбједносних наука

Штампа:

„PRINT SHOP” д.о.о. Источна Илиџа

Тираж:

100 примјерака

ISBN 978-99976-805-4-9

© Универзитет у Бањој Луци, Факултет безбједносних наука
IV међународни научни скуп „Савремени изазови и пријетње
безбједности”, Бања Лука, Република Српска, БиХ, 28. март 2024. године

САДРЖАЈ

<i>Јелена Војиновић-Костић</i> УЛОГА ФОРЕНЗИЧКЕ ЛИНГВИСТИКЕ У РАДУ ПОЛИЦИЈЕ	11
<i>Плотникова Татьяна Владиславовна</i> СОЦИАЛНА БЕЗОПАСНОСТ В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	21
<i>Самед Каровић, Јованка Тошић</i> КОМУНИКАЦИЈА КАО ЕЛЕМЕНАТ УПРАВЉАЊА БЕЗБЕДНОШЋУ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	31
<i>Александар Бекић</i> УЛОГА ПОЛИЦИЈЕ У ИДЕНТИФИКОВАЊУ УЧЕСНИКА САОБРАЋАЈНИХ НЕЗГОДА У СЛУЧАЈЕВИМА НАПУШТАЊА МЈЕСТА ДОГАЂАЈА	47
<i>Зорана Иветић, Синиша Домазет</i> ЕВАКУАЦИЈА И СПАСАВАЊЕ СТАНОВНИШТВА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА.....	69
<i>Дане Субошић</i> ПРИМЕНА ТЕОРИЈЕ РИЗИКА У ПОЛИЦИЈИ	81
<i>Иван Милић, Стефан Гајић</i> БОРЦИ ИЗ СРБИЈЕ И БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА СТРАНИМ РАТИШТИМА –КРИВИЧНОПРАВНИ И БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТ	97
<i>Качанов Сергей Алексеевич, Леонова Алла Николаевна, Леонова Елена Михайловна</i> ВАРИАНТЫ ПОСТРОЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-УПРАВЛЯЮЩЕЙ СИСТЕМЫ ДЛЯ КРИЗИСНЫХ СИТУАЦИЙ	111
<i>Качанов Сергей Алексеевич, Леонова Алла Николаевна, Леонова Елена Михайловна</i> МИРОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ ОПОВЕЩЕНИЯ	123
<i>Бојана Кнежевић</i> ОБОЈЕНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ И ДРЖАВНИ (ВОЛНИ) УДАРИ КАО САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ И ПРИЈЕТЊЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ	131
<i>Борис Тучић</i> СУКОБ ИЗРАЕЛА И ХАМАСА 2023. ГОДИНЕ И ИМПЛИКАЦИЈЕ ПО ЕСЕНЦИЈАЛНУ СТРУКТУРУ БЛИСКОИСТОЧНОГ РЕГИОНАЛНОГ БЕЗБЕДНОСНОГ КОМПЛЕКСА	147
<i>Катарина Јанковић, Ненад Комазец</i> УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА САВРЕМЕНОГ ОРУЖЈА.....	161
<i>Ратомир Антоновић</i> БЕЗБЕДНОСНИ РИЗИЦИ НА ПРОСТОРУ ЈУЖНЕ СРПСКЕ ПОКРАЈИНЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ	173

<i>Сергеј Алексејевић Качанов, Јуриј Викторовић Капраљниј</i> КРАУДСОРСИНГ МЕТОДА КАО ЈЕДАН ОД ГЛАВНИХ УСЛОВА БЕЗБЕДНОСТИ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА	183
<i>Душко Вејновић, Предраг Обреновић</i> КОНЗЕРВАТИВНИ ПОПУЛИЗАМ И НАЦИОНАЛИЗАМ КАО НОВИ ИЗАЗОВИ ГЛОБАЛНОМ ПОРЕДКУ И БЕЗБЈЕДНОСТИ.....	191
<i>Душанка Слијепчевић</i> ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И СОЦИО-ПАТОЛОШКЕ ПОЈАВЕ: УТИЦАЈ РЕКЛАМА, ТЕЛЕВИЗИЈЕ И МАС-МЕДИЈА НА (ЗАВИСНОСТ) ПОТРОШАЧА	205
<i>Дарко Паспаљ, Ненад Рађевић, Лазар Вулин, Саша Ковачевић, Филип Кукић</i> РАЗЛИКЕ У МОТОРИЧКИМ СПОСОБНОСТИМА КАНДИДАТА ЗА УПИС НА ВИСОКУ ШКОЛУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА И ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСНИХ НАУКА	229
<i>Невена Косић</i> СПЕЦИФИЧНОСТИ И АКТУЕЛНА ПРОБЛЕМАТИКА У ПРАКСИ ПРИЛИКОМ САСЛУШАЊА ДЈЕЦЕ ЖРТАВА И СВЈЕДОКА КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА	247
<i>Анфиса Харыбина, Анастасия Юмашева</i> УПРАВЛЕНИЕ НЕФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ НА ПРИМЕРЕ ПАО «ГАЗПРОМ».....	267
<i>Виталий Грачев</i> ВОЗМОЖНОСТИ СИСТЕМЫ-112 В ЧАСТИ ПОДДЕРЖКИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	277
<i>Драбенко Вадим Анатольевич, Драбенко Дмитрий Вадимович, Капраљный Юрий Викторович</i> ОСОБЕННОСТИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ПРОГНОЗА ПАВОДКОВ НА ПРИМЕРЕ ЕТР	283
<i>Михаела Томовић</i> БЕЗБЕДНОСНА ПЕРЦЕПЦИЈА САВРЕМЕНИХ ЕКОЛОШКИХ ПРИЈЕТЊИ И РИЗИКА ИЗ УГЛА НЕВЛАДИНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	291
<i>Branislava B. Matić</i> GLOBAL ISSUES AND LOCAL SOLUTIONS FROM HYDROLOGIC AND WATER DIPLOMACY PERSPECTIVE FOR TRANSBOUNDARY RIVER BASINS RESILIENCE TO WATER RELATED HAZARDS AND RISKS	305
<i>Мишел Бувач</i> САВРЕМЕНИ ТЕРОРИЗАМ – ГЛОБАЛНИ ИЗАЗОВ, РИЗИК И ПРИЈЕТЊА МЕЂУНАРОДНОЈ БЕЗБЈЕДНОСТИ	313
<i>Жарко Марчета</i> ОДРЖАВАЊЕ ПСИХОЛОШКЕ ДОБРОБИТИ СПАСИЛАЦА И ВОЛОНТЕРА	325

<i>Драгиша Јуршић</i> СЕНДАИ ОКВИР У КОНТЕКСТУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	353
<i>Радислав Јовић</i> КРИТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА У БиХ У СВЈЕТЛУ НОВИХ ПРЕПОРУКА ЕУ 367	
<i>Андријан Јана Анатољевна, Елисејева Елизавета Антоновна</i> ТРАНСФОРМАЦИЈА МОРСКИХ ЕКОСИСТЕМ В УСЛОВИЈАХ РАЗВИТИЈА НЕФТЕГАЗОВОГ КОМПЛЕКСА — ГЕОЕКОЛОГИЧЕСКАЈА БЕЗОПАСНОСТ	381
<i>Горан Максимовић</i> ИЗАЗОВИ ИНТЕГРИСАЊА ПРИВАТНОГ СЕКТОРА БЕЗБЈЕДНОСТИ У СИСТЕМ ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА	397
<i>Птуха Николай Иванович, Гильденскиольд Сергей Русланович</i> НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ТУРИСТА В ЭТНОГРАФИЧЕСКОМ ТУРИЗМЕ	409
<i>Максим Макаренко, Дмитрий Макаренко, Сергей Качанов, Юрий Капральный</i> О НЕОБХОДИМОСТИ АКТУАЛИЗАЦИИ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОТРУДНИКОВ И ПОВЫШЕНИИ ИХ КВАЛИФИКАЦИИ В УСЛОВИЯХ АГРЕССИВНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ	419
<i>Елена Приорова, Михаил Шахраманьян, Наталья Бобкова</i> СИТУАЦИОННОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ КАК СРЕДСТВО ИНТЕГРАЦИИ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ И СПЕЦИАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ ВУЗА В ОБЛАСТИ БЕЗОПАСНОСТИ	427
<i>Бакрески Оливер, Барџева Миовска Лета</i> БЕЗБЕДНОСТ У ВАНРЕДНОМ СТАЊУ: ПОСТУПЦИ У БЕЗБЕДНОСНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У РЕПУБЛИЦИ СЕВЕРНОЈ МАКЕДОНИЈИ	439
<i>Немања Радојковић, Ивана Шевариќа</i> ГЛОБАЛИЗАЦИЈСКИ КРАХ МИГРАЦИЈА	451
<i>Александр Рожков, Сергей Качанов, Юрий Маркин</i> СИСТЕМА ТЕЛЕМЕТРИИ КАК НЕЗАМЕНИМЫЙ ПОМОЩНИК СПАСАТЕЛЯ И ПОЖАРНОГО	463
<i>Цыбиков Николай, Сидорович Татьяна, Фалеев Михаил, Зверьков Виктор, Каганов Валерий</i> ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ЛИКВИДАЦИИ ПОСЛЕДСТВИЙ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ КОМПЛЕКСНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЗАПОЛЯРЬЯ	469
<i>Лобжанидзе Н.Е., Афанасьева Я.С., Куцев М.Ю., Лобзханидзе Н.Е., Афанасиева Иа.С., Кутсев М.И.</i> СОЦИАЛЬНЫЕ РИСКИ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ УГРОЗ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В НЕФТЕГАЗОВОМ КОМПЛЕКСЕ	487

<i>Дражан Еркић</i> САЈБЕР ПРИЈЕТЊЕ КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА.....	495
<i>Дражен Миљић, Душко Баикало</i> ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ И БЕЗБЈЕДНОСНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ МИГРАНАТА ПО СТАБИЛНОСТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.....	509
<i>Rudolf Nagy</i> КРИТИЧНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У СВЕТЛУ ДРУШТВЕНИХ ИЗАЗОВА.....	531
<i>Радомир Зекавица</i> НЕКИ ИЗАЗОВИ ПО УЛОГУ ПОЛИЦИЈЕ У СИСТЕМУ ВЛАДАВИНЕ ПРАВА.....	547
<i>Милица Хрвач, Давор Ступар</i> РОССИЈА И ТУРЦИЈА: ТАКТИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО И СТРАТЕГИЧЕСКОЕ СОПЕРНИЧЕСТВО (ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЙ И ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ).....	561
<i>Дарина Григорова</i> КАЗАЧЕСТВО КАК ИСТОРИЧЕСКИ УНИКАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ОБОРОНОСПОСОБНОСТИ РОССИИ	571
<i>Драбенко Н.В., Бакалавр Ровенский Д. С., Бакалавр Низовцев А.А.</i> ЧУВАРИ ЖИВОТА – ИЗАЗОВИ ПАЛЕСТИНСКЕ ЦИВИЛНЕ ОДБРАНЕ У ПОЈАСУ ГАЗЕ	579
<i>Милица Младеновић</i> ХЕМИЈСКИ ТЕРОРИЗАМ – СИСТЕМ ЗАШТИТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ.....	591
<i>Goran Amidžić, Milan Aščerić</i> PURPOSE OF SPECIAL MILITARY UNITS IN MODERN FORMS OF WARFARE	601
<i>Саша Мићин, Милица Хрвач</i> ЕЛЕКТРОХЕМИЈСКИ АПТА СЕНЗОРИ ЗА ДЕТЕКЦИЈУ ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА	617
<i>Vojin Vojinov</i> THE FATE OF UKRAINE AND THE BALKAN REGION THROUGH THE PRISM OF THE RUSSIAN SPECIAL OPERATION.....	629
<i>Лобжанидзе Н.Е., Глушенкова Н.С.</i> ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТРОЛЬ. АВТОМАТИЗАЦИЯ, КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО КОНТРОЛЯ.....	637

.....

.....

analysis, qualitative risk analysis, definitions and classifications), the work provides insight into technical, technological, geopolitical, ethical and economic aspects. about the dangers of modern weapons. Research shows that modern weapons pose numerous risks that require careful management. It concludes by emphasizing the need for a comprehensive approach to understanding and managing these risks, and the need to develop comprehensive strategies to enable the effective and ethical use of modern weapons in dynamic environments.

Keywords: modern weapons, risk management, technology, geopolitical influence, ethics, economic consequences.

БЕЗБЕДНОСНИ РИЗИЦИ НА ПРОСТОРУ ЈУЖНЕ СРПСКЕ ПОКРАЈИНЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

др Ратомир Антоновић¹

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Апстракт: Јужна српска покрајина Косово и Метохија већ деценијама живи у ванредном стању. Безбедносни ниво на Косову и Метохији је врло низак, те људи живе у перманентном страху, како за властити живот и животе својих ближњих, тако и за сигурност приватне имовине, очување радних места, могућност школовања и професионалног усмерења деце, могућност здравствене и социјалне заштите и других сегмената свакодневног живота. Циљ овог истраживања је да се укаже на све присутне и потенцијалне безбедносне ризике који постоје и могу постојати на простору јужне српске покрајине Косова и Метохије, да се укаже на њихову правну и политичку позадину и да се покуша осветлити евентуална могућност разрешавања кризних ситуација. У самом раду, аутор користи историјске, аналитичке и компаративне методе, са закључком који потврђује полазишну хипотезу да српска и друге мањине на Косову и Метохији не живе у безбедним условима живота.

Кључне речи: људска права, право на живот, мањинска права, терор.

УВОД

Право на живот се сматра једним од основних људских права, која падају сваком живом бићу. Право на основну безбедност и заштиту живота и осигурање безбедних услова живота, данас су елементарна права и она морају бити загарантована свим људима. Полазећи од основне претпоставке да су право на живот и безбедне услове живота основна права, полазна хипотеза овог рада се може формулисати као оабвеза државе и друштва да сваком појединцу осигурају основне услове за безбедан живот и право на живот. Такође, из тог суштинског права произилазе и сва друга људска права, као што је право на имовину и неповредивост приватне својине, право на слободу говора, мишљења и изражавања ставова, права на слободно информисање и остала права својствена људским бићима.

Суштинско право је право на једнакост, јер једнакост представља основни постулат праведности. Једнакост подразумева поступање према свим лицима

¹ др Ратомир Антоновић, научни сарадник Института за српску културу Приштина, Лепосавић, email: antonovicr@gmail.com

под истим условима. Људи се не смеју различито третирати у остваривању људских права на основу разлика у пореклу, раси, боји коже, пола, политичке или сексуалне оријентације или по било ком другом критеријуму. Управо, на основу овог фундаменталног принципа, сва права која су прописана међународним и домаћим правним стандардима, доступна су свим грађанима под истим условима и на исти начин.

Простор јужне српске покрајине, Косова и Метохије карактерише потпуна аброгација и дезавуисање основних људских права. Од 1999. године, кад је овај простор стављен под посебну контролу међународног фактора, скоро сва основна људска права су скрајнута, грађани се дискриминишу по основу националне и верске припадности, а право на живот и право на личну имовину су права која су најчешће онемогућавана. Такав перманентни однос непоштовања основних људских права, допринео је смањењу одређених етничких заједница, које су се драстично одлучиле на пресељење, претежно на простор централне Србије или за одлазак у иностранство. Најугроженије су српска, горанска и ромска етничка групација, које су од стране већинског албанског становништва највише биле на удару.

Данас, простор Косова и Метохије је синоним за друштвене, политичке и безбедносне ризике, а живот у јужној српској покрајини, нарочито за српску заједницу, је живот са високим степеном ризика (Јањић 2007: 120). Живот на Косову и Метохији се одвија у „паралелним световима”, у незивесности и страховима од напада већинског становништва на припадника мањинског становништва. Посебно је неповољан положај српске заједнице, која је изложена највећим нападима, прогону и животу у страху за властиту безбедност и безбедност својих породица (Антоновић 2023: 174).

ДРУШТВЕНИ РИЗИЦИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Генерално говорећи, ризик представља основану могућност губитка нечега што представља вредност. Ризици постоје по питању губитка здравља, друштвеног положаја, емоционалног богатства, финансијског богатства и других друштвених благодети којима човек данас стреми. Ризици настају услед чињења, односно нечињења и могу да се јаве као плод људске активности или неактивности. У случају настанка ризика, исход може бити позитиван, кад се ризик са успехом отклања, а добро чува и негативан, кад ризик угрожава неко добро и води ка његовом потпуном губитку. Губитак може бити у смислу потпуног или делимичног губљења одређеног добра. Управо, како би се предупредио настанак друштвеног ризика, као превентивна мера се примењује анализа ризика. Анализа ризика подразумева идентификацију критичних тачки, преко којих се онемогућује настанак ризика.

Поред анализе, врше се и процене ризика, којима се утврђују квалитативни и квантитативни елементи ризика. Односе се на конкретну ситуацију и претње које ризик производи. Кроз процену ризика се процењује могућност губитка, као и вероватноћа и могућност настанка губитка. Стога, разилују се ризици са великим потенцијалним губицима и ризици са веома малом вероватноћом изазивања губитака.

Анализа стања у области друштвеног живота на простору Косова и Метохије је крајње сложена из разлога објективних потешкоћа које постоје приликом покушаја објективног приказа стања у косовском друштву. Албанска страна покушава тенденциозно да замаскира евидентне пропусте које постоје на страни друштвене организације, док се српској страни такође замера на пристрасности јер, за почетак не признаје постојање тзв. косовских институција и оспорава њихов легитимитет.

Реални недостаци и ризици на страни друштва Косова и Метохије се налазе у неодрживој привреди, која је базирана на вештачким и управљаним и подржаним финансијским средствима међународне заједнице и донатора из албанске дијаспоре. Након окончања ратних дејстава, уследила је експанзија донација, међутим, ускоро по успостављању мира, донације су драстично умањене. Отуда, косовска привреда је остала неразвијена и зависна у односу на инострана средства и донације страних донатора. Остала је неконкурентна у односу на привреде у окружењу и директно зависна од увоза. Приватизација није спроведена и не спроводи се на економски и демократски прихватљивим принципима. Оптерећена је криминалом, тајкуни и лица сумњивог порекла новца су узели доминантну улогу у приватизацији, што је довело до значајне сумње у намеру стварања демократског и праведног економског и друштвеног система. Такође, евидентно је присутно и отимање капитала који је стваран у времену југословенске привреде, оспорен је капитал друштвених предузећа која су деловала на простору Републике Србије, па је под покровитељством међународне заједнице и непризнатих квазидржавних органа тзв. Косова, дошло до присвајања те имовине без било каквог правног основа, чиме је евидентно нарушено основно људско право на неприкосновеност приватне својине.

Приватни сектор је такође на врло ниском степену развијености. Доминирају мала и микро предузећа која се углавном баве услужном делатношћу, а потом следе грађевинска предузећа и предузећа која се баве трговинским активностима. Такође, ситуација је врло неповољна и по питању енергетике услед хроничног запостављања овог система и неулагања у њега. Тренутна техничка ситуација енергетских капацитета и њихов технолошки ниво не гарантују уредно снабдевање и конкурентност у испуњавању потрошње, док са друге стране постоји константан пораст потражње за електричном енергијом (Ђурић 2012: 145).

Међу млађом популацијом, један од највећих друштвених ризика је висока стопа незапослености. Млада популација на Косову и Метохији је веома заступљена. Самим тим, постоји хиперпродукција радне снаге, која не може да нађе адекватно запослење и зато је врло висока стопа незапослености. То је проблем који је наслеђен још из периода старе Југославије, где је било највише младих и недостатак радних места. Такође, на Косову и Метохији влада велика произвољност у радним односима, много младих ради без пријаве, у тзв. сивој зони, на привременим и повременим пословима, на пола радног времена, без икаквих права и привилегија из радних односа. Према подацима службе за запошљавање из 2007. године, у радном односу је било само 40 % радно способне мушке и само 13 % женске популације. Дакле, евидентан је проблем запошљавања посебно жена, које још увек у косовском друштву имају подређен и неповољан положај. У категорију тешко запошљиве радне популације се убрајају и припадници српске националности, који врло тешко могу да се запосле ван средина у којима Срби чине мањинско становништво.

Због овако тешких друштвених и економских прилика, становништво Косова и Метохије углавном иде да ради у иностранство, па се може говорити о врло великој дијаспори, коју чине како припадници српског, тако и албанског становништва. Највећа имиграција је на простору Немачке, где живи 82.384 становника који су пореклом са Косова и Метохије, потом следе Швајцарска са 72.448 становника, Шведска са 15.652 становника, Аустрија са 12.300 становника, Хрватска са 9.087 становника, Италија са 5.472 становника, Словенија са 4.977 становника, Белгија са 4.137 становника, Норвешка са 3.522 становника, Данска са 3.314 становника, Француска са 1.988 становника и остале земље са знатно мањим бројем становника који воде порекло са Косова и Метохије.

Према проценама Светске банке, чак 45 процената становништва тзв. Косова може да се окарактерише као сиромашно. Око 18 процената косовског становништва стреми сиромаштву. Сиромаштво је нарочито заступљено у руралним срединама, где претежно живе незапослена и нискообразована лица. Пољопривредна становништва су посебно неразвијена, са ниском стопом економског развоја.

ПОЛИТИЧКИ РИЗИЦИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Политичка криза на Косову и Метохији траје од успостављања протектората међународне заједнице, 1999. године. Политички ризици настају услед чињенице да албанско становништво упорно жели да наметне осталим народима који живе на простору јужне српске покрајине своје политичко руководство, које нема ни професионални ни морални интегритет. На политичкој сцени тзв. Косова су углавном лица која су током сукоба на Косову и Метохији били учесници терористичких аката и били активни чланови терори-

стичке Ослободилачке војске Косова. Иако су им још руке кржаве, они су се обукли у елегантна одела и представили су се међународној заједници, као и локалном становништву као политички фактори. Уз подршку већинског албанског становништва, као и међународне заједнице, некадашњи терористи и криминалци, постали су „угледни политичари” и људи који доносе политичке одлуке. Стога, може се рећи да је највећи политички ризик Косова и Метохије у некомпетентним, неморалним и корумпираним политичарима (Рафаиловић 2014: 93).

Такође, великим политичким ризиком код политичких институција тзв. Косова се сматра висока корумпираност тих институција. Разлог за толики степен корупције треба тражити управо у чињеници да тзв. политичку елиту тзв. Косова чине лица из криминалних и терористичких структура, који немају никакве моралне и етичке кодексе, те се зато и понашају на начин који генерише корупцију и организовани криминал. Политичари су носиоци највећих криминалних афера и њихова имена су умешана у највеће криминалне и коруптивне активности (Ademi, 2017: 165).

Ветар у леђа лажним политичким институцијама тзв. Косова даје НАТО алијанса, која подржавањем лоших и непоштених политичара и лошим политичким изборима, само додатно продубљује политичке ризике. НАТО преко својих војних трупа КФОР је посредно задужена за одржавање реда на простору Косова и Метохије. Поступање јединица КФОРА је увек првенствено у интересима НАТО алијансе, односно њених чланица. Пристрасност поступања КФОРА треба тражити у чињеници да су све чланице ове организације (осим Шпаније), признале независност тзв. Косова, што јасно онемогућује ову организацију да објективно поступа у ситуацијама политичких криза и проблема (Пророковић, 2017: 112). Такође, државе чланице НАТО алијансе су успоставиле билатералне односе са тзв. Косовом и то најпре САД, Велика Британија, Француска и Турска, па потом Немачка, Италија и Пољска. Једине НАТО земље које нису успоставиле билатералне односе са тзв. Косовом су Шпанија, Румунија, Грчка и Словачка.

Без подршке НАТО алијансе, политичке власти тзв. Косова нису у могућности да донесу ниједну политичку одлуку нити да је реализују. Са аспекта безбедности Републике Србије, чија је Косово и Метохија јужна покрајина, самопроглашена косовска државност и генерално политичка криза на Косову и Метохију, представљају врло висок ризик. Независност тзв. Косова знатно заоштрава односе на релацији Републике Србије и НАТО алијансе. НАТО је један од главних заговорника независности Косова, што продубљује јаз између Републике Србије и ове организације.

БЕЗБЕДНОСНИ РИЗИЦИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Један од константно присутних безбедносних ризика на простору јужне српске покрајине Косова и Метохије је ризик од тероризма који је национално и верски мотивисан. Тероризам на простору Косова и Метохије треба посматрати у контексту организованог криминала, подржаног од стране тзв. државних институција тзв. државе Косово. На том простору Републике Србије владају парламентарне организације, које су по огромним утицајем криминала и које се претежно финансирају из криминалних извора. Управо из тог разлога, на овом подручју се могу издвојити два доминантна безбедносна ризика – од тероризма и организованог криминала.

Између терориста и криминалаца постоји тесна повезаност и чврста сарадња. Тероризам се финансира из организованог криминала и уједно ојачава политичку компоненту свог деловања јер актуелна „политичка елита” тзв. Косова води порекло из терористичких организација попут Ослободилачке војске Косова и Албанске народне армије. Примарни извори финансирања косовског тероризма се налазе у пословима шверца наркотика, оружја, трговине људима, акцизне робе и другим производима. Из таквих илегалних послова, терористи имају константан извор прихода, који им нико не може пресећи, посебно ако се у обзир узме чињеница да је полиција под контролом челника терористичких организација који су данас на тзв. Косову носиоци политичких функција.

Криминалне организације на простору Косова и Метохије делују према територијалном принципу, што практично значи да свака криминална организација јасно зна који је њен делокруг у ком може да ради. Такође, уочава се јасна повезаност између тих криминалних група и терористичких организација јер се иста имена јављају и код криминалних и код терористичких организација. Ради се о читавим албанским породицама, попут породица Селими, Јашари, Кодра и Гецај, које су познате како по криминалу, тако и по тероризму на Косову и Метохији (Петковић 2017: 58). Такође, карактеристика организованог криминала на Косову и Метохији је и у међународној повезаности, чему посебно доприноси јака албанска дијаспора распређена по читавој Европи. Економске и геополитичке прилике у деведестим годинама прошлог века, кад се тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији развијао, су ишле на руку, економске и трговинске санкције које су биле уведене тадашњој Југославији, само су допринеле да се илегални трговински послови усмере на припаднике ових организација. Према грубим проценама, у периоду од 1996. до 1999. године, криминалне и терористичке организације на Косову и Метохији су зарадиле око 900 милиона немачких марака само од трговине наркотика (Јовић 2021: 80).

У значајне безбедносне ризике, убраја се чињеница да се становништво јужне српске покрајине Косово и Метохија не осећа сигурно за властито

живот и имовину. Овај осећај страха је нарочито заступљен код припадника мањинских народа, који су у не тако давној прошлости били жртве бројних напада албанског становништва са циљем етничког чишћења овог дела Србије, протеривања неалбанског становништва и противправног заузимања имовине неалбанаца са Косова и Метохије. На мети су се нарочито нашли Срби, Горанци и Роми, који су у протеклих две деценије били изложени нехуманом третману, злостављању, прогонству и одузета су им сва људска права загарантована међународним правом и конвенцијама.

Екскалација нехуманог и нељудског односа Албанаца према Србима на Косову и Метохији је наступила у марту 2004. године, кад је извршен егзодус српског народа и српске културне, верске и историјске баштине која се налазила на простору Косова и Метохије. Овом гнусном догађају претходиле су бројне акције усмерене против српског народа, а који датирају од 1996. године у различитим деловима Косова и Метохије – Дечанима, Пећи, Штимљу, Косовској Митровици, Приштини, Вучитрну, Сувој Реци, Подујеву и другим местима.

Мартовски погром 2004. године, који се одвијао од 17. до 19. марта резултирао је прогонством више од четири хиљаде српских породица са Косова и Метохије, погинуло је 28 људи српске националности, рањено је њих 900, уништено је 19 споменика културе прве категорије, 16 православних цркава, око 10 хиљада фресака, икона и путира и других црквених реликвија и уништене су црквене матичне књиге. Спаљено је 935 кућа које су припадале Србима, Ромима и Ашкалијама на Косову и Метохији. Етнички је очишћено шест градова и девет села, тако да су остали чисто албански.

ЗАКЉУЧАК

Живимо у времену које је бременито различитим врстама ризика. Друштва попут нашег су додатно оптерећена ризицима условљених специфичностима самог поднебља и проблема својственим овом поднебљу. Република Србија већ дуже време има озбиљан проблем са константним нападима на територијални интегритет и суверенитет који је нарушен, што због деловања терористичких и криминалних организација које делују на простору јужне српске покрајине Косово и Метохија, што због свесредне подршке тим организацијама које пристижу од стране међународне заједнице.

У самом раду, приказани су кључни ризици који оптерећују јужну српску покрајину и њено становништво. Најпре, кључни проблеми на подручју Косова и Метохије су неуређени друштвени и политички односи, као и константни безбедносни ризици. Друштво на Косову и Метохији је оптерећени претежно стандардним егзистенцијалним проблемима као што су проблеми ниског стандарда, лоших услова рада за радно способно становништво, проблем

запошљавања младих и константна потреба за одлазак у иностранство у потрази за бољим условима живота.

У категорију политичких ризика Косова и Метохије, убрајају се некомпетентни, неморални и неподобни политичари криминалне прошлости, који су најпре били вође криминалних и терористичких организација, а потом су, сплетом чудних околности, постали битан политички фактор и носиоци кључних политичких функција. Као такви, овакви политичари су постали генератори политичке корупције, главни актери политичких афера и главни нападачи припадника националних мањина.

Кад се говори о људским и мањинским правима, простор јужне српске покрајине, Косова и Метохије се сматра простором на ком не постоје апсолутно никаква права. Припадници мањинских народа, нарочито Срби, Горанци, Роми и Ашкалије не уживају никаква права. У самом раду је дата хронологија догађаја, који само доказују да на Косову и Метохији постоји еклатантно кршење основних људских права и то права на живот, здравље, заштиту приватне имовине, право на изражавање личних ставова и изношење личних мишљења.

Аргументација која потврђује да на простору Косова и Метохије не постоје никаква права, нарочито за припаднике српске нације се налази у доказима о тзв. мартовском погрому, кад је дошло до етничког чишћења, депортације и убијања припадника српског, ромског и ашкалијског народа, до уништавања приватне својине припадника ових народа и уништавања културне, верске и историјске баштине. Најстрашније је то што се сви ови акти кршења људских права одвијају под „будним оком” припадника међународне заједнице, који немо посматрају и ништа конкретно не предузимају да помогну мањинама ради заштите њихових права.

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Ademi, M. (2017) „Organizovani kriminalitet na Kosovu i njegov uticaj na unutrašnju sigurnost društva”, *Dani kriznog upravljanja*, Veleučilište Velika Gorica;
- Антоновић, Р. (2023) „Људска права и њихова заштита на простору Косова и Метохије”, (ур. Танчић, Д; Видосављевић, М; Мијатовић, М.), Косово и Метохија кроз чињенице, тумачења и симболе, књига 3, Институт за српску културу Приштина – Лепосавић;
- Đurić, S. (2012) „Kosovo and Metohija in the aftermath of the war – social and security parameters”, *Sociološki pregled* No. 2;
- Јањић, Д. (2007) „Косово: политика и живот у паралелним световима”, Померамо границе, Институт за друштвене науке, Београд;
- Јовић, И. (2021) Тржиште хероина на глобалном плану, Факултет безбедности Универзитета у Београду;

- Петковић, Д. (2017) Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији, Факултет за инжењерски менаџмент Универзитета „Унион Никола Тесла”, Београд;
- Пророковић, Д. (2017) „Улога НАТО у осигуравању „државности Косова” и последице по безбедност Србије”, Политика националне безбедности, Београд;
- Рафаиловић, А. (2014) Етно – сепаратизам на Косову и Метохији, Универзитет у Београду, Факултет безбедности.

РИСКИ БЕЗОПАСНОСТИ В РАЙОНЕ ЮЖНОЙ СЕРБСКОЙ ПРОВИНЦИИ КОСОВО И МЕТОХИЯ

Ратомир Антоновић

Анотација: Южная сербская провинция Косово и Метохия уже несколько десятилетий живет в условиях чрезвычайного положения. Уровень безопасности в Косово и Метохии очень низкий, и люди живут в постоянном страхе, как за свою жизнь и жизнь своих близких, так и за сохранность частной собственности, сохранение рабочих мест, возможность получения образования. и профессиональная ориентация детей, возможности медицинской и социальной защиты и другие сегменты повседневной жизни. Целью данного исследования является указать на все нынешние и потенциальные риски безопасности, которые существуют и могут существовать на территории южно-сербского края Косово и Метохия, указать на их правовую и политическую подоплеку и попытаться пролить свет на возможная возможность разрешения кризисных ситуаций. В самой статье автор использует исторические, аналитические и сравнительные методы, делая вывод, подтверждающий исходную гипотезу о том, что сербское и другие меньшинства в Косово и Метохии не живут в безопасных условиях жизни.

Ключевые слова: права человека, право на жизнь, права меньшинств, террор.

SECURITY RISKS IN THE AREA OF THE SOUTHERN SERBIAN PROVINCE OF KOSOVO AND METOHIA

Ratomir Antonović

Abstract: The southern Serbian province of Kosovo and Metohija has been living in a state of emergency for decades. The security level in Kosovo and Metohija is very low, and people live in permanent fear, both for their own lives and the lives of their loved ones, as well as for the safety of private property, the preservation of jobs, the possibility of education and professional guidance for children, the possibility of health and social protection and other segments of everyday life. The goal of this research is to point out all the present and potential security risks that exist and may exist in the territory of the southern Serbian province of Kosovo and Metohija, to point out their legal and political

.....

.....

background and to try to shed light on the eventual possibility of resolving crisis situations. In the paper itself, the author uses historical, analytical and comparative methods, with a conclusion that confirms the initial hypothesis that the Serbian and other minorities in Kosovo and Metohija do not live in safe living conditions.

Keywords: human rights, right to life, minority rights, terror.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

343.85(082)(0.034.2)
351.74/.76:355.02(082)(0.034.2)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп "Савремени изазови и пријетње
безбједности" (4 ; 2024 ; Бања Лука)

Зборник радова [Elektronski izvor] / VI Међународни
научни скуп „Савремени изазови и пријетње безбједности“,
Бања Лука, Република Српска, БиХ, 28. март 2024. године ;
[главни и одговорни уредник Предраг Ђеранић]. - Ел. зборник.
- Бања Лука : Факултет безбједносних наука, 2024 (Источна
Илића : PRINT SHOP). - 1 USB флеш меморија. - (Едиција
Зборници)

Системски захтјеви: Нису наведени. - Ел. публикација у ПДФ
формату опсега 647 стр. - Опис извора дана 22.03.2024. - Тираж
100. - Радови на срп., рус. и енгл. језику. - Насл. са насловног
екрана. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз већину радова.

ISBN 978-99976-805-4-9

COBISS.RS-ID 140066305